

29 בפברואר 2012

לכבוד חברי ועדת השרים לענייני חקיקה

במייל

שלום רב,

הנדון: הצעות חוק להעלאת גיל הנישואין - דיון בוועדת השרים לענייני חקיקה 4 מרץ 2012

(פ/18/2132), (פ/18/4097), (פ/18/3217), (פ/18/3218)

אנו פונים אליך בזאת, בבקשה כי תתמוך ביום א' ה-4 במרץ 2012 בהצ"ח שונות שהניחו ח"כ חנין זועבי, דב חנין, זהבה גלאון, יריב לוין ואחרים לתיקון חוק גיל נישואין כך שהגיל המינימאלי לנישואין יעמוד על 18 במקום 17.

עניינן של הצעות החוק הוא הגנה על זכויות היסוד של קטינות וקטינים, באופן בו ייקבע כי נישואי קטינים אסור על פי דין, כדי למגר את תופעת השאת קטינים ובעיקר קטינות, הנפוצים בקרב אוכלוסיות שונות במדינת ישראל. חוק גיל הנישואין, התש"י-1950 קבע שהגיל המינימאלי לנישואין יהיה 17 שנים. קביעה זו אינה עולה בקנה אחד עם הוראות האמנה בדבר זכויות הילד של האו"ם שמדינת ישראל חתומה עליה.

לפי נתוני הלמ"ס בין השנים 2000 עד 2009 התחתנו בישראל 19,863 נערות בגיל 18, 15,020 נערות עד גיל 17, ו כ 2,548 נערות התחתנו עד גיל 16.

ועד הפעולה לשוויון בענייני אישות הוקם בשנת 1995 כקואליציית ארגונים העוסקים בקידום זכויות אדם בכלל וזכויות נשים בפרט. אחד הנושאים בהם עוסק וועד הפעולה בשנים האחרונות, הינו נישואי בוסר, וזאת בשל ההשלכות הקשות שיש לנישואים כאלה על קטינים בכלל, וקטינות בפרט, כמפורט בהמשך. בין השאר, כאחד האמצעים להתמודד עם התופעה, פעל ועד הפעולה בכנסות הקודמות, בשיתוף עם המועצה לשלום הילד, לקידום הצ"ח להעלאת גיל הנישואין, העומד כיום על 17, לגיל 18.

יובהר מיד, כי לעמדתנו אין בכלי המשפטי האמור כדי להוות טיפול לתופעה בכללותה, וחינוך והסברה הם בוודאי הכלים המרכזיים שיש לפעול באמצעותם. עם זאת, המדובר בכלי חשוב, שיש בו אמירה חברתית מהותית, לצד קביעת סטנדרט חוקי מחייב, שיאפשר גם אכיפה.

חשיבותה וחינוניותה של הצעת החוק נובעות מן הטעמים הבאים:

1. חוק גיל נישואין, התש"י-1950 - במתכונתו הנוכחית - קובע את הגיל המינימאלי המותר לנישואין לגיל 17 שנים. אין זה ראוי שבמדינה נאורה, תהיה קבועה בספר החוקים נורמה המתירה נישואין בגיל כל-כך צעיר. לא סביר הדבר, כי יצא מסר מפי המחוקק, וגם אם בעקיפין, הנותן לגיטימציה לנישואי בוסר, באופן

שיש בו כדי לפגוע בקטינים/ות. מתוך הספרות המקצועית והן מתוך הניסיון, מסתבר כי נישואי בוסר כרוכים בפגיעה בריאותית, פיזית ונפשית, של קטינים ובעיקר קטינות, ופעמים אף בניצול.

2. השאת מי שטרם מלאו לו 18 שנים (בעיקר נערות), עלולה לפגוע בו וברבות מזכויות היסוד שלו, המעוגנות באמנה הבינ"ל בדבר זכויות הילד (להלן: "האמנה"), שאושרה על-ידי ישראל. אמנה זו מטילה חובה מפורשת על מדינת ישראל להגן על זכויותיהן של קטינים ולהילחם בנישואי בוסר ולפעול לצמצום תופעה פסולה זו ככל האפשר.

3. השאת קטינות שטרם מלאו להן 18 שנים, מהווה פגיעה בבריאותן הנפשית של הקטינות ובזכותן להתפתחות תקינה (זכות המעוגנת בסעיף 6 ו-19 לאמנה). האמנה לזכויות הילד מכירה בכך שהקטין מצוי בתהליך דינאמי של התפתחות והתבגרות – פיזי, נפשי וחברתי. הנטל, החובות והאחריות הנובעים מקשר הנישואין, עלולים לפגוע בבריאותה הנפשית של הנערה. במקרים רבים הנערה נקלעת למצוקה נפשית קשה מכיוון שאין ביכולתה להתמודד עם הנישואים ועם ההורות גם יחד. כך גם, נשללת זכותה הבסיסית של הנערה הנשואה לפתח את אישיותה באופן חופשי ותקין, מכיוון שנישואיה קוטעים את התהליך הטבעי של התפתחותה והתבגרותה.

4. מקטינות הנישואות בטרם הגיען לגיל 18 שנים, נשללת זכותן לחינוך (זכות המעוגנת בסעיף 28 לאמנה). זוהי אחת הפגיעות המיידיות והבולטות לעין הנובעות מנישואי קטינות. מרביתן של הקטינות הנישואות נושרות מבתי הספר, אינן מסיימות שתיים עשרה שנות לימוד ובוודאי שאינן רוכשות השכלה גבוהה. שלילת זכותן של הנערות לחינוך מעודד ומנציח את הפלייתן בשוק העבודה.

5. השאת קטינות שטרם מלאו להן 18 שנים, מהווה פגיעה בזכותן לבריאות (זכות המעוגנת בסעיף 24 לאמנה). כך, הריון ולידה בגיל צעיר, כשגופה של הנערה עדיין מצוי בתהליך של התפתחות, עלולים לסכן את בריאותה של הנערה, ועלולים להגביר את הסיכון של הרעלת הריון והפלות. נערות הנישואות בגיל צעיר, לא מקבלות הדרכה באשר לתכנון המשפחה, ובוודאי שלא ניתנת להן הזכות להחליט באורח חופשי על העיתוי ומספר הלידות של ילדיהן.

6. יתר על כן, חוק גיל נישואין, במתכונתו הנוכחית, יוצר מצב אבסורדי, כאשר מעניק למעשה לקטינים/ות בני 17 זכות כה משמעותית ובעלת השלכות מרחיקות לכת, של בנית תא משפחתי והבאת ילדים לעולם, אולם מנגד - עומד בניגוד לדברי חקיקה אחרים, שהעיקרי ביניהם הוא חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, המגבילים את זכויותיהם של קטינים/ות. כך לדוגמה, קטינה שנכנסה להריון, עדיין אינה רשאית לתת בעצמה הסכמה לטיפולים רפואיים שונים וזקוקה להסכמת הוריה לשם כך!

7. נוכח כל אלה, ברובן ככולן של מדינות אירופה (לרבות, בלגיה, צרפת, גרמניה, הולנד) ובמדינות מערביות נוספות, קיים איסור על נישואי צעיר או צעירה שטרם מלאו להם 18 שנים. כך הוא הדבר גם במדינות ערביות כמו מרוקו, אלג'יר, ירדן ומאוריטניה, וכך ראוי כי יהיה גם בישראל.

8. הגנה על חייו של הקטין או הקטינה ועל התפתחותם הנפשית והרגשית היא מבין הזכויות להם הם זכאים.

9. מתן הכשר חוקי לנשואי קטינות, מהווה התנערות של המדינה מחובתה לדאוג לרווחתן של אותן קטינות ומזכויותיהן, תוך הפקרתן לגורלן חרף הידיעה הברורה, כי התקשרותן של נערות אלו בנישואין תפגע בהן קשות.

10. אשר על כן, לקידום הצעת החוק חשיבות מאין כמותה. בראש ובראשונה נוכח המסר שיש בה לציבור הרחב, כי נישואי קטינות הוא דבר פסול ולא רצוי, נוכח ההשפעה העשויה להיות לה, כמובן, על מימדי תופעת נישואי קטינות בחברה, ונוכח החשיבות שביצירת הרמוניה חקיקתית פנימית ובמילוי חובותיה של מדינת ישראל על-פי האמנה.

לאור מצב דברים זה, אנו חברי ועד הפעולה לשוויון בענייני אישות פונים אליך בזאת, על מנת לבקשך לתמוך בהצעת החוק להעלאת גיל הנישואין שתעלה לדיון בוועדת השרים ביום ראשון ה-4 במרץ 2012. אנו מייחסים חשיבות רבה למהלך זה, הן מההיבט של השפעתו על מימדי תופעת נישואי קטינות בחברה, והן מההיבט של תיקון העיוות החקיקתי הקיים המנוגד להתחייבות שהמדינה לקחה על עצמה עם חתימתה על האמנה הבינלאומית לזכויות הילד.

בכבוד רב ובברכה,

עלوه קולן
מקמת מדיניות וחקיקה
האגודה לזכויות האזרח בישראל

היבא יזבק, עו"ס
רכזת ועד הפעולה לשוויון בדיני אישות

ועד הפעולה לשוויון בענייני אישות כולל את הארגונים: עמותת נשים נגד אלימות, האגודה לזכויות האזרח בישראל, מרכז אל-טופולה - נצרת, עמותת אלסואר, עמותת אלזהראא, פורום מעאן בנגב, כיאן - ארגון פמיניסטי, ועורכי/ות דין ועובדים/ות סוציאליים/ות.